

ЩОДО АКТУАЛЬНОСТІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СУТНОСТІ СПЕЦІАЛЬНИХ ВИДІВ ПОКАРАНЬ

В умовах бурхливого процесу соціально-економічних змін, що відбуваються в нашій країні, роль і значення наукового розуміння закономірностей суспільного розвитку, врахування багатовікового історичного досвіду, використання накопичених людством духовних цінностей і належна реалізація їх при розробці правових регуляторів суспільних відносин дуже значимі. Тому зовсім не випадково перетворення саме правової сфери визнається найважливішою умовою побудови демократичної, правової держави. Це повною мірою поширюється і на сферу кримінального права, зокрема, на формування системи покарань, покликаної забезпечити дієву боротьбу зі злочинними проявами у суспільстві, які заважають його розвитку.

Як вбачається, покарання – це один із головних, якщо не головний кримінально-правовий засіб впливу на злочинність, тому ефективність боротьби зі злочинністю значною мірою залежить від ефективності системи покарань. В свою чергу, ефективність покарання залежить від багатьох чинників, серед яких істотне місце посідає відповідність призначеного покарання не тільки ступеню тяжкості скоєного злочину, але й особі винного. (п. 3 ч. 1 ст. 65 КК України)

На нашу думку прогресивною є позиція, відповідно до якої, кримінальне покарання і суб'єкт злочину є двома взаємопов'язаними між собою і, у той же час, об'єктивно існуючими правовими явищами. Дослідження співвідношення кримінального покарання і суб'єкта злочину повинні будуватися на принципі їхнього об'єктивного співіснування в рамках правового простору, при врахуванні їхньої взаємної залежності й обумовленості.

А отже, вивчення залежності між відносинами, що існують у суспільстві, кримінально-правовими нормами і їхніми учасниками обумовлені механізмом дії кримінально-правових норм, що включають характеристики особистості правопорушника, відношення якого до правової норми визначається його соціальними властивостями й іншими значимими факторами. Зазначена обставина визначає розширення кола суб'єктів

кримінально-правових відносин. Дана тенденція пов'язана і з особливостями реалізації принципу соціальної справедливості в його зрівняльній і розподільній формах, а також сутністю і значенням характеристик кримінальної відповідальності в пануючій правовій доктрині.

У зв'язку з цим призначений особі вид покарання має бути максимально узгоджений з суб'єктивними характеристиками цієї особи. Для досягнення цього законодавець передбачає достатньо широке коло видів покарань. Більше того, серед них є покарання, можливість призначення яких безпосередньо залежить від окремих властивостей суб'єкта злочину. Беззаперечно, що види покарання, які призначаються з урахуванням особистісних характеристик засудженого, є більш ефективними і найкраще сприяють досягненню цілей покарання (ч. 2 ст. 50 КК України).

Всі покарання, передбачені ст. 51 КК, мають специфічні риси, які дозволяють класифікувати їх за певними критеріями. Із вище викладеного можна зробити висновок, що нами покладений в основу класифікації саме суб'єкт злочину. Таким чином він виступає критерієм поділу покарань на загальні та спеціальні. Враховуючи те, що наукою кримінального права як загальний суб'єкт злочину так і покарання, які до нього можуть бути застосовані досліджувалися впродовж багатьох століть, мають значні наукові напрацювання, а спеціальний суб'єкт і відповідно спеціальні покарання вивчаються лише останнім часом, і все більше потребують уваги в результаті форсованих темпів розвитку суспільства та урізноманітнення суспільних відносин і все більшу диференційованість суб'єктів цих відносин. Отож, саме спеціальні види покарань на наш погляд набувають актуальності, як ніколи раніше.

У найбільш загальному розумінні, спеціальні покарання – заходи примуси, які можуть бути застосовані від імені держави за вироком суду лише до певного кола осіб, які визнаються винними у вчиненні злочину, і полягають у передбаченому кримінальним законом обмеженні прав і свобод людини. До спеціальних покарань ми можемо віднести: позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; службові обмеження для військовослужбовців; тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців.

З урахуванням вище сказаного, на наш погляд, необхідним для належного розвитку кримінально-правової науки є визначення чіткої межі між спеціальними та загальними покараннями, для того

щоб дати відповідь на запитання, які із покарань будуть визнаватися спеціальними, а які загальними, виробити визначення спеціального покарання та його специфічні ознаки.

Як відомо, призначення кримінального покарання переслідує конкретні цілі – ті позитивні соціальні результати, що прагне досягти держава шляхом застосування кримінального покарання. І лише шляхом повного, всебічного, об'єктивного дослідження обставин, умов вчинення конкретного злочину, а також єдино правильне розуміння особливостей кожного виду покарань, а також їх підсистем дасть належний результат.

Гуменюк М. М., здобувач,
Національна академія
Служби безпеки України

МІСЦЕ ВЧИНЕННЯ ПІРАТСТВА, ЯК ЗЛОЧИНУ ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 446 КК УКРАЇНИ

За даними Міжнародного морського бюро у водах світового океану за період 2010 року було зареєстровано 31 випадок здійснення піратських нападів на судна, а станом на січень 2011 року 3 суден перебувають у володінні морських розбійників і ними утримується у якості заручників 136 осіб¹. Більше того, протягом останніх років громадяни України, які входили до складу екіпажів іноземних суден, неодноразово ставали жертвами піратських нападів у водах світового океану, особливо біля берегів Африки та південно-східної Азії. Отже можна говорити про те, що на сьогодні піратство становить потенційну загрозу не лише інтересам світового співтовариства, а й національним інтересам нашої держави, тому протидія йому є важливим завданням вітчизняних правоохоронних органів. У зв'язку з цим, дослідження цього негативного явища постійно привертає увагу теоретиків та практиків, оскільки зараз цей злочин активно поширюється і видозмінюється. Цим і зумовлюється надзвичайна важливість протидії піратству в цілому та запобігання цьому злочину зокрема.

У ч. 2 ст. 2 Закону України "Про Службу безпеки України" зазначено, що до завдань СБ України віднесено попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів проти миру і безпеки

¹ Статистика щодо піратських нападів та озброєних пограбувань суден станом на січень 2011 року // Державне підприємство "Агенство морської безпеки" – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dp-amb.kiev.ua/Piracy/stats.htm>